

ти втратою стійкості через розщеплення, порушення генетичної коадаптації та імовірну цитологічну нестабільність.

Проведені дослідження показали, що неповні пшенично-пирійні амфіплоїди можна використовувати як джерела стійкості до грибних хвороб, однак слід мати на увазі, що більшість стійких форм за морфологічними ознаками відхилялися у бік пшенично-пирійних амфіплоїдів.

УДК 632.9+633.11

Г.М. ЛІСОВА, Т.О. СОБКО
Інститут захисту рослин НААН, Україна

СТІЙКІСТЬ НОСІІВ ЖИТНЬО-ПШЕНИЧНИХ ТРАНСЛОКАЦІЙ ДО ДІЇ ЗБУДНИКІВ ЛИСТКОВИХ ХВОРОБ ПШЕНИЦІ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Визначали стійкість сортів носіїв житньо-пшеничних транслокацій 1AL/1RS та 1BL/1RS до дії місцевих популяцій збудників бурої іржі борошнистої роси та септоріозу листя в 2011-2015 рр. в зоні Правобережного Лісостепу України за умов різного інфекційного навантаження.

Серед сортів з транслокацією 1AL/1RS високостійким (бали 9-8) до дії місцевої популяції збудника бурої іржі був сорт Монолог. Стабільна стійкість притаманна сортам Колумбія і Nekota . Сорти з мінливою стійкістю Amigo та Колумбія витримували епіфітотію 2012 р., але знизили резистентність при епіфітотії 2013 р. до помірної сприйнятливості (бал 5) з подальшим відновленням стійкості при зниженні інфекційного навантаження в 2014 і 2015 рр. Сорти Золотоколосо, Еритроспермум 26221 під час другої епіфітотії значно втратили стійкість (бал 3), але відновили її при зменшенні інфекційного навантаження в 2014-2015рр. Лінії TAM107 і TAM201 проявили стійкість в роки з середнім рівнем інфекційного навантаження (2011 і 2015 рр.) – бали 8 і 7 відповідно. За умов епіфітотії вони були сприйнятливі (бали 4 і 3), а в 2014 р. (високий інфекційний рівень) слабкосприйнятливі (бал 5). В минулі роки досліджень (2006 – 2010 рр.) майже всі сорти з транслокацією 1AL/1RS були високостійкими чи стабільно стійкими до дії місцевої популяції збудника бурої іржі. Припускається, що через активне залучення до селекційного процесу донорів (носіїв) цієї транслокації, в популяції збудника бурої іржі накопичились гени вірулентності, які здатні подолати захисну дію відповідних генів стійкості. Це потрібно враховувати при селекції і не покладати-

ся в формуванні стійкості майбутнього сорту тільки на наявність цієї транслокації. Сорти з транслокацією 1BL/1RS проявили до дії місцевої популяції збудника бурої іржі пшениці чи мінливу стійкість – Мирич, Хазарка, Київська 7, Пивна, Святкова, чи слабку сприйнятливості – сприйнятливості – Аврора, Кавказ, Мирлебен, Миронівська 61. Сорт Волошкова втратив стійкість під час двох епіфітотій 2012 і 2013 рр. і її вже не відновив. Отже, наявність транслокації 1BL/1RS в геномі пшениці не може забезпечити надійного захисту від дії місцевої популяції збудника бурої іржі. Залучення до селекційного процесу за ознакою стійкості транслокації 1BL/1RS є недоцільним і потребує насичення геному іншими, більш ефективними, генами стійкості.

Стабільно стійких зразків до дії місцевої популяції збудника борошнистої роси серед носіїв транслокації 1AL/1RS не виявлено. Мінлива стійкість була притаманна сорту TAM201, а помірна стійкість Еритроспермуму 26221 (бал 5). Сорти Amigo і Золотоколоса були помірно стійкими – помірно сприйнятливими до дії місцевої популяції патогена. Решта сортів мали помірну сприйнятливості – сприйнятливості. Серед сортів з транслокацією 1BL/1RS втрадили стійкість до збудника борошнистої роси Аврора, Кавказ та Волошкова. Решта зразків мінливо стійкі і можуть бути залучені до селекційного процесу з врахуванням можливості зниження резистентності під час масового розвитку захворювання.

До дії місцевої популяції збудника септоріозу листя сорти Amigo і TAM201 були стабільно помірно стійкими. Решта сортів з транслокацією 1AL/1RS виявились помірно стійкими – слабко сприйнятливими. Такі особливості прояву стійкості необхідно враховувати при залученні їх до селекційного процесу. Серед сортів з транслокацією 1BL/1RS стабільно стійких сортів до дії місцевої популяції збудника септоріозу листя не виявлено. Сорти Кавказ, Мирлебен, Мирич, Київська 7, Пивна виявились помірно стійкими – слабко сприйнятливими. Їх можна залучати до селекційного процесу з врахуванням особливостей прояву стійкості під час збільшення інфекційного навантаження відповідних збудників захворювання.